

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

МАКРОЕКОНОМІКА

**Методичні поради та плани практичних занять
для студентів спеціальності „Економічна теорія”**

Львів – 2004

Рекомендовано до друку кафедрою економічної теорії
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 1 вересня 2004 р.)

Автори-укладачі:

Проф. Степан Михайлович **Панчишин**

Доц. Назар Миронович **Холод**

Рецензенти: д-р екон. наук, професор
Григорій Іванович Башнянин,
Львівська комерційна академія,
завідувач кафедри економічної теорії

канд. екон. наук, професор
Петро Іванович Островерх,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Макроекономіка: Методичні поради та плани практичних занять для студентів спеціальності „Економічна теорія” / С.М. Панчишин, Н.М. Холод. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 32 с.

ВСТУП

Ринкова трансформація економіки України вимагає глибокої модернізації підготовки фахівців з економічної теорії. Одним з напрямів цієї модернізації є вивчення “Макроекономіки” – науки, що склалася у другій половині ХХ ст. Ця галузь економічного знання вивчає ефективність функціонування механізмів економічної системи. Особливу увагу макроекономіка приділяє вивченню впливу стабілізаційної політики на поведінку економічних суб’єктів, а відтак – на результативність національної економіки.

Курс “Макроекономіка” передбачає 11 тем. Розгляд проблем макроекономіки розпочинається з аналізу її предмета, об’єкта та методології, а також ознайомлення із схемою кругопотоку, яка відтворює механізм взаємодії економічних суб’єктів. У темі 2 з’ясовується суть основних макроекономічних показників – валового внутрішнього продукту, рівнів безробіття і цін. У двох наступних темах розкриваються проблеми виробництва і розподілу національного продукту, його споживання і зростання. Оскільки ринкова економіка – це єдність фізичної і монетарної економіки, то у темі 5 аналізуються основні категорії монетарної економіки – гроші, процентні ставки і валютні курси.

У темах 6 і 7 розглядається важливий інструментарій дослідження макроекономічних явищ – модель *AD-AS* і модель *AE*. Відтак у наступній темі за допомогою цих моделей аналізуються основні прояви макроекономічної нестабільності. Три останні теми – 9, 10 і 11 присвячені аналізу впливу макроекономічної політики (монетарної, фіскальної та зовнішньоторговельної) на досягнення рівноваги за повної зайнятості та подолання макроекономічної нестабільності.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

- засвоїти поняттєво-категоріальний апарат та інструментарій макроекономіки;
- розуміти механізм функціонування національної економіки;
- знати методику і вміти обчислювати основні макроекономічні показники;
- розуміти і пояснювати впливи заходів стабілізаційної політики на розвиток національної економіки.

Тема 1. МАКРОЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

1. Предмет і функції макроекономіки:

- а) національна економіка як об'єкт макроекономіки. Суб'єкти національної економіки;
- б) предмет і функції макроекономіки. Основні сфери дослідження макроекономіки;
- в) макроекономіка і стабілізаційна політика;
- г) історія формування макроекономіки як науки.

2. Методологія макроекономічного аналізу:

- а) наукове абстрагування. Моделювання як метод макроекономічного аналізу. Ендогенні та екзогенні змінні макроекономічних моделей;
- б) макроекономічні показники. Номінальні і реальні змінні;
- в) філософія макроекономіки.

3. Модель кругопотоку як вихідна модель макроекономічного аналізу:

- а) двосекторна модель кругопотоку Доходи, видатки і витрати;
- б) заощадження та інвестиції в моделі кругопотоку;
- в) державний і зарубіжний сектори в моделі кругопотоку. Відкрита і закрита економіка.

Література

- 1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 9-48.
- 2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С. 118-130.
- 3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – 17-68.
- 4. Манків Грегори Н. Макроекономіка. – К.: Основи, 2000. – С. 34-46.

Основні поняття і терміни

відкрита економіка	макроекономічна політика
довгостроковий період	макроекономічна стабільність
економічна система	макроекономічний аналіз
емпірична макроекономіка	нейтральність грошей
закрита економіка	об'єкт макроекономіки
класична дихотомія	предмет макроекономіки
компромісний вибір	стабілізаційна політика
короткостроковий період	філософія макроекономіки
макроекономіка	функції макроекономіки
макроекономічна модель	чисті податки

Українсько-англійський словник ужитих термінів

авторитарний капіталізм – authorian capitalism	нахил – slope
аналіз витрат і вигід – benefit-cost analysis	нахил лінії – slope of line
велика відкрита економіка – large open economy	невдачі ринкового механізму – market failure
вертикальний відрізок – vertical range	невидимі операції – invisibles
вибір між рівністю і ефективністю – tradeoff between equity and efficiency	нейтралізаційна політика – accommodating policy
державні запозичення – public borrowing	номінальні змінні – nominal variables
дилема стабілізаційної політики – stabilization policy dilemma	обґрунтування економічної політики – policy economics
довгостроковий період – long-run period	орієнтири для цін і заробітної плати – wage-price guide post
закрита економіка – closed economy	офіційні розрахунки – official settlements
заробіток – earnings	політика доходів – incomes policy
зарплата – wage	політика зайнятості і перепідготовки – employment and training policy
збитки – loss	політика цін і заробітної плати – wage-price policy
зовнішні збурення – external shocks	поточний рахунок – current account
кейнсіанська модель – Keynesian model	поточні трансфери – current transfers
короткостроковий період – short-run period	приплив капіталу – capital inflow
макроекономічна нестабільність – macroeconomic instability	проблема мінімізації витрат – economizing problem
маржинальний аналіз – marginal analysis	стабілізаційна політика – stabilization policy
мета зовнішньоекономічних зв'язків – international economic goal	суспільний вибір – public choice
надлишок платіжного балансу – balance of payment surplus	ухвалення ефективних економічних рішень – effective economic decision making
	фіксація цін – price fixing

Контрольні запитання і завдання

1. Що є предметом макроекономіки?
2. Які методи застосовує макроекономіка?
3. Як називають вибір між складовими макроекономічної стабільності?
4. Які основні прояви макроекономічної нестабільності?
5. Чому макроекономісти зазнали репутації фахівців, які не можуть дійти згоди з будь-якого питання функціонування економіки?
6. У чому відмінність між макроекономікою і мікроекономікою і як вони пов'язані між собою?
7. Які макроекономічні питання обговорюють в Україні останнім часом?

8. Чи має національна економіка автоматичний механізм, який забезпечує повну зайнятість ресурсів?
9. Яка економічна концепція вперше містила макроекономічні уявлення?
10. Які основні функції макроекономіки?
11. Які основні канали зв'язку держави з іншими економічними суб'єктами?
12. Що розуміють під методологією макроекономіки?

Тема 2. ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ

Перше заняття

1. Валовий внутрішній продукт як основний показник обсягу національного виробництва:
  - а) національні рахунки;
  - б) валовий внутрішній продукт (ВВП). Номінальний і реальний ВВП;
  - в) методологія обчислення ВВП.

2. Три методи обчислення ВВП:
  - а) ВВП як сума видатків. Особисті споживчі видатки, інвестиційні видатки, державні закупівлі та чистий експорт;
  - б) ВВП як сума доходів. Факторні доходи. Амортизація і непрямі податки;
  - в) ВВП як сума доданої вартості.

3. Інші показники національного обсягу виробництва:
  - а) валовий національний продукт (ВНП);
  - б) чистий внутрішній продукт (ЧВП);
  - в) національний дохід (НД).

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С.49-62.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С. 134-142.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – 70-126.
4. Манків Грегори Н. Макроекономіка. – К.: Основи, 2000. – С. 47-59.
5. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наукова редакція перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997. – С. 151-168.

Основні поняття і терміни

амортизація	національні рахунки
валовий національний продукт (ВНП)	непрямі податки
видатковий, розподільний і виробничий методи обчислення ВВП	номінальний ВВП
державні закупівлі товарів і послуг	подвійний рахунок
додана вартість	природний ВВП
економічна територія країни	проміжні товари і послуги
інвестиційні видатки	реальний ВВП
кінцеві товари і послуги	резиденти країни
національний дохід (НД)	споживчі видатки
	чистий внутрішній продукт (ЧВП)

Українсько-англійський словник ужитих термінів

базовий рік – base year	нерезидент – non-resident
валові приватні внутрішні інвестиції – gross private domestic investment	особистий дохід – personal income
видатковий підхід – expenditures approach	особисті видатки на споживання – personal consumption expenditures
використовуваний дохід – disposable income	податок на додану вартість – value-added tax
державні видатки – government expenditures	подвійне оподаткування – double taxation
доходи некорпоративного сектора – proprietor's income	подушний ВВП – GDP per capita
заборонені види економічної діяльності – illegal economic activities	постійна віддача від масштабу – constant returns to scale
загальні видатки, загальна сума видатків – total spending	приписана вартість – imputed value
зміни у запасах – changes in inventories	проміжні товари – intermediate goods
майновий податок – property tax	рахівництво національного доходу – national income accounting
інвестиційні видатки – investment spending	рахунок капіталу і фінансів – capital and financial account
компоненти видатків – components of expenditures	реальний валовий внутрішній продукт – real gross domestic product
майнові доходи – property income	споживчі видатки – consumption expenditures
незавершене виробництво – work in process	трансферні (передавальні) платежі – transfer payments
	трудоий дохід – labor income
	фактичний ВВП – actual GDP
	чистий внутрішній продукт – net domestic product

Контрольні запитання і завдання

1. Який найзагальніший показник обсягу національного виробництва?
2. Як називають врахування вартісної величини проміжних товарів і послуг у валовому внутрішньому продукті?
3. Що розуміють під приписуванням вартості?
4. У чому полягає різниця між ВВП і ВНП?
5. Чи завжди сукупні видатки у національній економіці дорівнюють сукупному доходу?
6. Чи належить до чистих інвестицій заміна зношеного верстата новим?
7. У чому полягає відмінність між економічною територією і географічною територією?
8. У яких одиницях вимірюють реальний ВВП?
9. Чому у ВВП не враховують продажу вживаних речей?
10. Який зміст вкладають у поняття „іноземні факторні доходи”?
11. Які основні компоненти обчислення ВВП за розподільним методом?
12. Чому в Україні розширюються масштаби натуральної економіки?

Друге заняття

1. Показники рівня зайнятості:
  - а) зайняті і безробітні. Рівень безробіття;
  - б) повна зайнятість. Види безробіття;
  - в) природна норма безробіття.
2. Показники рівня цін:
  - а) індекс споживчих цін (ІСЦ);
  - б) дефлятор ВВП;
  - в) зведення номінального до реального ВВП. Інфлювання і дефлювання.
3. Показники зовнішньоекономічної діяльності держави:
  - а) платіжний баланс як основний показник зовнішньоекономічної сфери;
  - б) класифікація статей платіжного балансу. Взаємозв'язок рахунків платіжного балансу;
  - в) інші показники сфери міжнародних економічних відносин.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 62-74.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С. 142-153.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – С. 331-339.
4. Манків Грегори Н. Макроекономіка. – К.: Основи, 2000. – С. 59-71.
5. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка/ Наукова редакція перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997. – С.168-175.

Основні поняття і терміни

зайняті	дефлювання
безробітні	платіжний баланс
робоча сила	рахунок капіталу і фінансів
рівень безробіття	баланс товарів і послуг
природна норма безробіття	баланс поточного рахунку
повна зайнятість	поточний рахунок
коефіцієнт участі у робочій силі	статистичні розбіжності
циклічне безробіття	резервні активи
структурне безробіття	монетарне золото
фрикційне безробіття	баланс офіційних розрахунків
індекс споживчих цін	активний платіжний баланс
дефлятор ВВП	підсумковий платіжний баланс
інфлювання	

Українсько-англійський словник ужитих термінів

баланс поточного рахунку – balance on current account	індекс Пааше – Paasche index
баланс товарів і послуг – balance on goods and services	індекс споживчих цін – consumer price index (CPI)
дефлятор ВВП – GDP-deflator	інфлювання – inflating
дефіцит платіжного балансу – current account deficit	стабільність рівня цін – price level stability
дефлювання – deflating	статистичні розбіжності – statistical discrepancy
	товари (у платіжному балансі) – merchandize

економічна вага – economic importance	чисті іноземні факторні доходи – net foreign factor income
експорт товарів – merchandize export	чорний ринок – black market
експортні операції – export transactions	чиста вигода – net benefit
загальний рівень цін – general price level	рахунок капіталу і фінансів – capital and financial account
зароблений дохід – earned income	
імпортна операція – import transaction	
індекс Леспейреса – Laspeyres index	

Контрольні запитання і завдання

1. Як називають індекс цін Леспейреса, обчислений для незмінного кошика споживчих товарів і послуг?
2. Що розуміють під інфлюванням?
3. Які основні показники рівня зайнятості в країні?
4. Чому виникає структурне безробіття в економіці?
5. Які відмінності між ІСЦ та дефлятором ВВП?
6. Чи можна уникнути фрикційного безробіття?
7. Коли номінальний і реальний ВВП дорівнюють один одному?
8. За яких умов номінальний ВВП менший за реальний?
9. За яких умов підсумковий платіжний баланс є активним?
10. Що відображає стаття платіжного балансу „Статистичні розбіжності”?
11. Які основні розділи платіжного балансу?
12. Які операції відображає фінансовий рахунок платіжного балансу?

Тема 3. ВИРОБНИЦТВО, СПОЖИВАННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ

Перше заняття

1. Виробництво і розподіл національного продукту (доходу):
  - а) фактори виробництва національного продукту. Виробнича функція;
  - б) принцип розподілу національного доходу між факторами виробництва;
  - в) виробнича функція Коба-Дугласа.
2. Інструментарій для аналізу споживання і заощадження:
  - а) споживання як видатки домогосподарств;

- б) функція споживання і функція заощадження. Гранична і середня схильність до споживання і до заощадження;
- в) поточна вартість майбутнього доходу. Дисконтування.

3. Кейнсіанська функція споживання і міжчасовий вибір Фішера як моделі поведінки споживача:

- а) припущення Кейнса. Графік та арифметичний запис кейнсіанської функції споживання;
- б) загадка споживання: динаміка середньої схильності до споживання;
- в) міжчасове бюджетне обмеження. Бюджетна пряма. Відмінність між моделями поведінки споживача Кейнса і Фішера.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 75-85; 98-105; 112-117.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С.156-159; 164-168; 173-176.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – 169-187.
4. Манків Грегори Н. Макроекономіка. – К.: Основи, 2000. – С. 74-84; 454-470.

Основні поняття і терміни

бюджетна пряма	кейнсіанська функція споживання
виробнича функція	майбутня вартість
виробнича функція Коба-Дугласа	міжчасовий вибір споживача
від'ємні заощадження	множник нарощування
гранична схильність до заощадження (<i>MPS</i>)	позичкове (ліквідне обмеження)
гранична схильність до споживання (<i>MPC</i>)	постійна віддача від масштабу
граничний продукт капіталу	поточна вартість
граничний продукт праці	середня схильність до заощадження (<i>APS</i>)
дисконтний множник	середня схильність до споживання (<i>APC</i>)
дисконтування	спадна віддача від масштабу споживання
	точка нульового заощадження

загадка споживання	функція заощадження
заощадження	функція споживання
зростаюча віддача від масштабу	ціна фактора

Українсько-англійський словник ужитих термінів

автономне споживання – autonomous consumption	загадка споживання – consumption puzzle
бюджетне обмеження – budget constraint (restraint)	інвестиції в людський капітал – human-capital investment
виробнича функція – production function	майбутня вартість – future value
від’ємні заощадження - dissaving	міжчасове бюджетне обмеження – intertemporal budget constraint
гіпотеза життєвого циклу – life-cycle hypothesis	міжчасова бюджетна лінія – intertemporal budget line
гіпотеза постійного доходу – permanent-income hypothesis	міжчасовий вибір – intertemporal choice
граничний продукт капіталу – marginal product of capital	поточна вартість – present value
граничний продукт праці – marginal product of labor	спадна віддача від масштабу – decreasing returns to scale
дисконтування – discounting	структурні зрушення – sectoral shifts
	функція заощадження – saving function
	функція споживання – consumption function

Контрольні запитання і завдання

1. Що розуміють під виробничою функцією?
2. Який принцип розподілу національного доходу між факторами виробництва?
3. Коли виробничій функції притаманна спадна віддача від масштабу?
4. Як впливає збільшення обсягу капіталу на граничний продукт праці?
5. Чому вартість грошей у часі не є однаковою?
6. Для чого здійснюють дисконтування?
7. Які основні положення кейнсіанської функції споживання?
8. У чому суть так званої загадки споживання?
9. У чому полягає відмінність між моделями поведінки споживача Кейнса і Фішера?
10. Що відбиває міжчасове бюджетне обмеження?
11. Чи впливає зростання державного боргу на обсяг споживання у країні?
12. Як називають суму грошей сьогодні, яка створить указаний майбутній дохід за наявних процентних ставок?

Друге заняття

1. Гіпотеза життєвого циклу та гіпотеза постійного доходу як моделі поведінки споживача:
  - а) основні положення гіпотези життєвого циклу;
  - б) пояснення загадки споживання на підставі гіпотези життєвого циклу;
  - в) гіпотеза постійного доходу. Поточний, постійний і тимчасовий дохід;
  - г) особливості споживання в умовах переходу України до ринку.

2. Суть та значення інвестицій. Інвестиційний процес:
  - а) суть та види інвестицій. Валові та чисті інвестиції;
  - б) заощадження як умова інвестування. Види заощаджень. Національні заощадження;
  - в) типи інвестиційного процесу. Асиметрична інформація;
  - г) напрями аналізу інвестицій.

3. Неокласична модель інвестицій та q Тобіна :
  - а) припущення неокласичної моделі інвестицій. Витрати на капітал;
  - б) функція інвестицій. Чинники інвестицій;
  - в) q Тобіна як показник стимулів до інвестування;
  - г) показники ефективності інвестицій у проектному аналізі;
  - д) нестабільність інвестицій. Інвестиції в економіку України.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 117-140.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С. 176-188.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – С. 187-210.
4. Манків Грегори Н. Макроекономіка. – К.: Основи, 2000. – С. 470-490.

Основні поняття і терміни

<i>q</i> Тобіна	національні заощадження
асиметрична інформація	неокласична модель інвестицій
внутрішній рівень віддачі	несприятливий вибір
гіпотеза життєвого циклу	постійний дохід
гіпотеза постійного доходу	рівень інвестування
інвестиції в житлове будівництво	строк окупності проекту
інвестиції в основний капітал	тимчасовий дохід
інвестиційний процес	функція інвестицій
моральний ризик	чиста поточна вартість

Українсько-англійський словник ужитих термінів

асиметрична інформація – asymmetric information	приріст вартості капіталу – capital gain
витрати на капітал – cost of capital	проблема морального ризику – moral hazard problem
витрати на одиницю продукції – unit cost	проблема несприятливого вибору – adverse selection problem
витрати на робочу силу – labor cost	рівень заощадження – saving rate
віддача – return	середня продуктивність капіталу – average capital productivity
інвестиції в житлове будівництво – residential investment	середня продуктивність праці – average labor productivity
інвестиції в запаси – inventory investment	страхування вкладів – deposit insurance
інвестиції в основний капітал – business investment	строковий вклад – time deposit
крива інвестицій – investment curve	тимчасовий дохід – transitory income
крива інвестиційного попиту – investment-demand curve	фактичні інвестиції – actual investment
національні заощадження – national saving	фінансове обмеження – financial constraint
незаплановані інвестиції – unplanned investment	фондова біржа – stock market
приватні заощадження – private saving	функція інвестицій – investment function
	чисті інвестиції – net investment

Контрольні запитання і завдання

1. Які основні положення гіпотези життєвого циклу?
2. У який спосіб було розв'язано загадку споживання?
3. У чому відмінність між поточним і постійним доходом?
4. Які виокремлюють типи інвестиційного процесу?
5. Хто з економістів відвів сфері споживання ключову роль у макроекономічному аналізі?
6. Які недоліки ринково-орієнтованого інвестиційного процесу?
7. В яких типах інвестиційного процесу усувається проблема асиметричної інформації?
8. Як обчислюють q Тобіна?
9. Які найважливіші чинники нестабільності інвестицій у ринковій економіці?
10. Що відбиває відтворювальна структура інвестицій?
11. Що розуміють під несприятливим вибором?
12. Які слабини директивно-керованого інвестиційного процесу?

Тема 4. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

1. Неокласична модель економічного зростання:
  - а) суть, фактори та типи економічного зростання;
  - б) припущення моделі Солоу. Виробнича функція на працівника;
  - в) вплив нагромадження капіталу на економічне зростання. Стаціонарний обсяг капіталу;
  - г) золоте правило обсягу капіталу.
2. Вплив збільшення населення на економічне зростання:
  - а) погляди на взаємозв'язок народонаселення і економічного зростання;
  - б) стадії демографічного переходу;
  - в) стаціонарний стан національної економіки з урахуванням зростання населення. Наслідки зростання населення.
3. Взаємозв'язок науково-технічного прогресу та економічного зростання:
  - а) ефективність праці. Стаціонарний стан за науково-технічного прогресу;

- б) обчислення внеску факторів виробництва в економічне зростання;
в) закономірності економічного зростання країн у ХХ ст.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 141-144; 149-165.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С. Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С.192-194; 199-209.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – С. 532-538; 549-570.
4. Манків Грегори Н. Макроекономіка. – К.: Основи, 2000. – С. 108-145.
5. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наукова редакція перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997. – С. 482-494.

Основні поняття і терміни

демографічний вибух	коефіцієнт смертності
демографічний перехід	модель Солоу
економічне зростання	нагромадження капіталу
ефективність праці	стаціонарна амортизація
залишок Солоу	стаціонарне споживання
золоте правило нагромадження капіталу	стаціонарний обсяг капіталу
зріле суспільство	стаціонарний обсяг продукції
капіталомісткий технічний прогрес	сукупна продуктивність факторів
капіталоощадний технічний прогрес	традиційне доіндустріальне суспільство
коефіцієнт народжуваності	трудомісткий технічний прогрес
коефіцієнт природного приросту населення	

Українсько-англійський словник ужитих термінів

демографічний вибух – demographic explosion	споживання основного капіталу – consumption of fixed capital
демографічний перехід – demographic transition	стаціонарна амортизація – steady-state depreciation
ефективність праці – efficiency of labor	стаціонарний обсяг продукції – steady-state output
залишок Солоу – Solow residual	стаціонарний стан – steady-state

золоте правило – golden rule	сукупна продуктивність факторів – total factor productivity
золоте правило нагромадження капіталу – Golden Rule level of capital accumulation	темп економічного зростання – economic growth rate
капіталомісткий технічний прогрес – capital-using technological advance	теорія економіки пропозиції – supply-side economics
капіталоощадний технічний прогрес – capital-saving technological advance	трудомісткий технічний прогрес – labor augmenting technological progress
модель зростання Солоу – Solow growth model	трудомісткий товар – labor intensive commodity
самопідтримуване автономне зростання – selfsustaining growth	частка фактора – factor's share

Контрольні запитання і завдання

1. Що показує нахил виробничої функції?
2. Які основні чинники впливають на капіталоозброєність праці?
3. Що розуміють під стаціонарним обсягом капіталу?
4. Як рівень заощаджень впливає на стаціонарний обсяг капіталу?
5. Як називають відсоток приросту національного доходу за рахунок науково-технічного прогресу?
6. Які основні стадії демографічного переходу?
7. Як темп зростання населення впливає на стаціонарний рівень доходу в моделі Солоу?
8. Які важливі закономірності простежуються в економічному зростанні у розвинутих країнах в ХХ ст.?
9. За яких умов досягається стаціонарний обсяг капіталу, який максимізує споживання?
10. Чи прямує національна економіка до стаціонарного стану, якщо має місце зростаюча віддача від масштабу?
11. Які країни світу нині перебувають на другій і третій стадіях демографічного переходу?
12. Які основні напрями досягнення зростаючої віддачі від масштабу у національній економіці?

Тема 5. МОНЕТАРНА ЕКОНОМІКА

1. Гроші і процентні ставки:

- а) суть, функції та еволюція грошей. Грошові агрегати;
- б) суть процентної ставки та її види. Чинники, що впливають на рівень процентної ставки. Номінальна і реальна процентна ставка;
- в) попит на гроші. Кількісне рівняння обміну. Крива переваги ліквідності;
- г) пропозиція грошей. Рівновага на ринку грошей.

2. Види валютних курсів:

- а) валютний курс. Номінальні і реальні валютні курси;
- б) вплив реального валютного курсу на експорт та імпорт країни;
- в) суть та методика обчислення ефективного номінального обмінного курсу. Ефективний реальний валютний курс;
- г) плаваючі і фіксовані валютні курси. Попит на валюту і пропозиція валюти. Чинники, що впливають на динаміку плаваючих валютних курсів.

3. Міжнародна система валютних курсів:

- а) валютні курси за золотого стандарту;
- б) регульовано-фіксовані валютні курси в Бретон-Вудській системі;
- в) кероване плавання валютних курсів у Ямайській системі. Аргументи на користь та проти плаваючих валютних курсів.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С.182-187; 189-220; 502-512.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С.374-389.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – С.281-328.
4. Манків Грегори Н. Макроекономіка. – К.: Основи, 2000. – С. 183-203.
5. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наукова редакція перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997. – С. 315-339; 536-550.

Основні поняття і терміни

гроші	пропозиція валюти
грошові агрегати	пропозиція грошей
ефективний обмінний курс	процентна ставка
кількісне рівняння обміну	реальна процентна ставка
номінальна процентна ставка	реальний валютний курс
номінальний валютний курс	реальні грошові залишки
попит на валюту	рівноважна процентна ставка
попит на гроші для операцій	рівноважний валютний курс
попит на гроші як активи	сукупний попит на гроші

Українсько-англійський словник ужитих термінів

„спільне плавання” – joint floating	попит на гроші для операцій (операційний попит на гроші) – transaction demand for money
гнучкий валютний курс – flexible exchange rate	поцінування гривні – appreciation of hryvnya
гроші у вузькому розумінні – narrow money	пропозиція позичкових коштів – loanable fund supply
грошова база – money base	реальна процентна ставка – real interest rate
девальвація – devaluation	реальна процентна ставка <i>ex ante</i> – <i>ex ante</i> real interest rate
експортна золота мітка – gold export point	реальна процентна ставка <i>ex post</i> – <i>ex post</i> real interest rate
загальний (сукупний) попит на гроші – total demand of money	реальний обмінний курс – real exchange rate
знецінення гривні – depreciation of the hryvnya	реальні грошові залишки – real money balances
зниження обмінного курсу – exchange rate depreciation	резервні активи – reserve assets (official reserves)
імпортна золота мітка – gold import point	ринок валюти – foreign exchange market
кероване плавання валютних курсів – managed floating exchange rate	рівноважна процентна ставка – equilibrium exchange rate
кількісна теорія грошей – quantity theory of money	рівняння обміну – equation of exchange
номінальна процентна ставка – nominal interest rate	спеціальні права запозичення – Special Drawing Rights
паритет купівельної спроможності – purchasing power parity	тверда валюта – hard currency
підвищення обмінного курсу – exchange rate appreciation	фіксований валютний курс – fixed exchange rate
попит на гроші як активи – asset demand for money	чистий експорт – net export
	швидкість обігу грошей – velocity of money

Контрольні запитання і завдання

1. Які основні показники загальної кількості грошей у національній економіці?
2. Що відбиває процентна ставка?
3. Які основні визначники рівня процентної ставки?
4. Від яких чинників залежить попит на гроші для операцій?
5. Що повідомляє ліва частина кількісного рівняння обміну?
6. Як обчислюють реальний валютний курс?
7. Як зниження курсу національної валюти впливає на стан торговельного балансу?
8. Що розуміють під ефективним номінальним обмінним курсом?
9. Які основні чинники впливають на плаваючий валютний курс?
10. Які переваги і недоліки плаваючих валютних курсів?
11. Які основні аргументи „за” і „проти” фіксованих валютних курсів?
12. Якими ознаками характеризувалася Бретон-Вудська валютна система?

Тема 6. СУКУПНІ ВИДАТКИ ТА ЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА

1. Інструментарій дослідження економічної рівноваги:
  - а) суть та складові сукупних видатків;
  - б) рівноважний ВВП. Економічна рівновага на товарних ринках;
  - в) аналіз рівноважного ВВП: підхід „видатки-обсяг виробництва”;
  - г) аналіз рівноважного ВВП: підхід „витікання-ін’єкції”.
2. Вплив змін у сукупних видатках на обсяг національного виробництва. Модель мультиплікатора:
  - а) ефект мультиплікатора і його логічне обґрунтування. Мультиплікатор видатків. Ефект акселератора;
  - б) вплив зовнішньої торгівлі на рівноважний ВВП;
  - в) вплив державного сектора на рівноважний ВВП;
  - г) повний мультиплікатор видатків.
3. Економічна рівновага у довгостроковому періоді. Рецесійний та інфляційний розриви:
  - а) механізм досягнення економічної рівноваги у довгостроковому періоді;

- б) рецесійний та інфляційний розриви;
в) парадокс заощадження.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 221-252.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С.221-237.
3. Макконнелл Кемпбел Р, Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наукова редакція перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997. – С.208-210; 224-234; 238-260.

Основні поняття і терміни

„кейнсіанський хрест”	мультиплікатор податків
витікання	парадокс заощадження
гранична схильність до імпорту	підхід „видатки – обсяг виробництва”
граничний податковий коефіцієнт	підхід „витікання-ін’єкції”
економічна рівновага	повний мультиплікатор
ефект акселератора	похідні інвестиції
ефект мультиплікатора	простий мультиплікатор
заплановані інвестиції	рецесійний розрив
ін’єкції	рівноважний ВВП
інфляційний розрив	сукупні видатки
мультиплікатор видатків	фактичні інвестиції
мультиплікатор збалансованого бюджету	

Українсько-англійський словник ужитих термінів

„кейнсіанський хрест” – Keynesian cross	мультиплікатор державних (урядових)
закон Сея – Say’s law	закупівель – government purchases multiplier
заплановані інвестиції – planned investment	мультиплікатор збалансованого бюджету – balanced-budget multiplier
ін’єкції – injection	мультиплікатор податків – tax multiplier
інфляційний розрив – inflationary gap	повний, або складний, мультиплікатор – complex multiplier
метод витікань та ін’єкцій – leakages-injections approach	

метод зіставлення сукупних видатків і обсягу національного виробництва – aggregate expenditures-domestic output approach

модель акселератора – accelerator model

мультиплікатор – multiplier

простий мультиплікатор – simple multiplier
процент за державний борг – interest on the public debt

рецесійний розрив – recessionary gap

рівновага за повної зайнятості – full-employment equilibrium

централізоване планування економіки – central economic planning

Контрольні запитання і завдання

1. Що розуміють під сукупними видатками?
2. Як називають будь-яке доповнення до споживчих видатків на купівлю продукції, виготовлену всередині країни?
3. За яких умов досягається економічна рівновага на товарних ринках?
4. Що таке „кейнсіанський хрест”?
5. У чому полягає відмінність між простим і повним мультиплікатором?
6. Що є зрівнювальним компонентом фактичних заощаджень та фактичних інвестицій?
7. Що розуміють під парадоксом заощаджень?
8. Які основні напрями „витікань” у національній економіці?
9. Чому зміни державних закупівель товарів і послуг завжди спричиняють більші мультиплікативні зміни рівноважного ВВП, ніж зміни податків?
10. Як працює механізм зрівнювання сукупних видатків на національний продукт з обсягом виготовлених товарів і послуг?
11. Що показує граничний податковий коефіцієнт?
12. Коли у національній економіці виникає рецесійний розрив?

Тема 7. СУКУПНИЙ ПОПИТ І СУКУПНА ПРОПОЗИЦІЯ

1. Сукупний попит. Крива сукупного попиту та її переміщення:
  - а) сукупний попит і його складові;
  - б) крива сукупного попиту. Причини від’ємного нахилу кривої *AD*;
  - в) переміщення кривої сукупного попиту.

2. Сукупна пропозиція. Крива сукупної пропозиції та її переміщення:
  - а) сукупна пропозиція. Крива довгострокової сукупної пропозиції та її переміщення;
  - б) крива короткострокової сукупної пропозиції;
  - в) чинники сукупної пропозиції в короткостроковому періоді.

3. Рівновага сукупного попиту і пропозиції. Застосування моделі *AD-AS*:
  - а) рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції;
  - б) застосування моделі *AD-AS*;
  - в) дискусія з приводу макроекономічної рівноваги.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 251-279.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С.221-237.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник /За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – С.130-168.
4. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наукова редакція перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997. – С.208-210; 224-234; 238-260.

Основні поняття і терміни

ефект Пігу	крива сукупної пропозиції
ефект храповика	модель <i>AD-AS</i>
збурення сукупного попиту	нецінові чинники сукупного попиту
збурення сукупної пропозиції	перегріта економіка
кейнсіанський відрізок кривої <i>AS</i>	проміжний відрізок кривої <i>AS</i>
класичний відрізок кривої <i>AS</i>	стагфляція
крива довгострокової сукупної пропозиції	сукупна пропозиція
крива сукупного попиту	сукупний попит
	цінові чинники сукупного попиту

Українсько-англійський словник ужитих термінів

визначники сукупного попиту – determinants of aggregate demand	модель „сукупний попит-сукупна пропозиція” – aggregate demand- aggregate supply model
витікання, вилучення – leakage	
довгострокова конкурентна рівновага – long-run competitive equilibrium	модель негнучкої зарплати – sticky- wage model
ефект імпортних закупівель – foreign purchasing effect	модель неправильних уявлень працівників – workers misperception model
ефект процентної ставки – interest rate effect	нецінові визначники сукупного попиту – non-price-level determinants of aggregate demand
ефект храповика – ratchet effect	
загальна рівновага - general equilibrium	проміжний відрізок – intermediate range
збурення попиту – demand shock	сукупна пропозиція – aggregate supply
збурення пропозиції – supply shock	сукупний попит – aggregate demand
модель негнучких цін – sticky-price model	управління попитом – demand management

Контрольні запитання і завдання

1. Чому крива сукупного попиту має від’ємний нахил?
2. Які основні нецінові чинники спричиняють зміни у сукупному попиті?
3. Яка крива сукупної пропозиції характеризується додатним нахилом?
4. Які чинники впливають на природний обсяг виробництва?
5. Що розуміють під ефектом храповика?
6. Що визначає нахил короткострокової кривої *AS*?
7. Як економісти пояснюють додатний нахил короткострокової кривої *AD*?
8. Що розуміють під стагнацією?
9. Які основні цінові чинники короткострокової сукупної пропозиції?
10. Як економісти групують нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції?
11. Коли виникають збурення сукупної пропозиції?
12. Які основні висновки впливають з кейнсіанського погляду на взаємодію сукупного попиту і сукупної пропозиції?

Тема 8. МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ

1. Суть та причини економічних коливань:
  - а) діловий цикл і його фази;
  - б) економічні школи про причини короткострокових циклічних коливань;
  - в) теорія реального ділового циклу.

2. Втрати від безробіття і його причини:
  - а) соціально-економічні втрати від безробіття. Закон Оукена;
  - б) втрата і пошук роботи;
  - в) причини безробіття і його рівень у різних країнах;
  - г) природна норма безробіття та державна політика її зниження.

3. Інфляція та методи боротьби з нею:
  - а) суть, види та соціально-економічні наслідки інфляції;
  - б) причини інфляції. Інфляція як багатофакторний процес. Вибір між інфляцією і безробіттям. Крива Філіпса;
  - в) методи боротьби з інфляцією. Коефіцієнт дезінфляційних утрат;
  - г) особливості розвитку інфляції у країнах з перехідною економікою. Причини розвитку гіперінфляції в Україні у 1993 р. та шляхи її подолання.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С. 296-316; 329-365.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С.259-273; 281-305.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – С.387-530.
4. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наукова редакція перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997. – С. 181-207.

Основні поняття і терміни

втрата роботи	короткострокова крива Філіпса
дефляція	негнучкість цін
діловий цикл	незбалансована інфляція
економічні коливання	непередбачена інфляція

закон Оукена
збалансована інфляція
інерційна інфляція
інфляція
інфляція витрат
інфляція попиту
кількісна теорія грошей
класична інфляція

передбачена інфляція
попит на робочу силу
пропозиція робочої сили
рання крива Філіпса
сучасна інфляція
сучасна крива Філіпса
теорія реального ділового циклу

Українсько-англійський словник ужитих термінів

витрати зношених черевиків – shoe-leather cost	невдала координація – coordination failure
дезінфляція – disinflation	непередбачена інфляція – unexpected inflation
дефляція – deflation	очікувана інфляція – expected inflation
допомога з безробіття – unemployment compensation	повзуча інфляція – creeping inflation
доросле населення – adult population	помірна інфляція – moderate inflation
закон Оукена – Okun's law	природна норма безробіття – natural level of unemployment
зневірені робітники – discouraged workers	приховане безробіття – hidden unemployment
інфляційна спіраль заробітної плати і цін – wage-price inflationary spiral	програми громадських робіт – public works programs
інфляційні очікування – inflationary expectations	проциклічний – procyclical
інфляція витрат – cost-push inflation	рівень безробіття за повної зайнятості – full-employment unemployment rate
інфляція попиту – demand-pull inflation	рівень інфляції – inflation rate
коефіцієнт дезінфляційних витрат – sacrifice ratio	сезонні коливання – seasonal variations
коефіцієнт зайнятості – employment rate	страхування з безробіття – unemployment insurance
коефіцієнт участі в робочій силі – labor force participation rate	структурне безробіття – structural unemployment
контроль за цінами і заробітною платою – wage-price controls	теорія реального ділового циклу – real-business-cycle
контрциклічний – countercyclical	тривалість безробіття – duration of unemployment
крива довгострокової сукупної пропозиції – long-run aggregate supply	фрикційне безробіття – frictional unemployment
крива Філіпса – Phillips curve	циклічне безробіття – cyclical unemployment
людські ресурси – human resources	часткова зайнятість – part-time employment
макроекономічна рівновага – macroeconomic equilibrium	

Контрольні запитання і завдання

1. Які причини короткострокових економічних коливань?
2. Які основні постулати теорії реального ділового циклу?
3. Як економісти нині пояснюють безробіття у розвинутій ринковій економіці?
4. Що передбачає державна політика зниження природної норми безробіття?
5. Як називають найнижчу платню, яку працедавці на законній підставі платять за роботу?
6. Які види інфляції розрізняють у макроекономіці?
7. Від чого залежить соціально-економічні наслідки інфляції?
8. Яку залежність виражає закон Оукена?
9. Як нині економісти пояснюють інфляцію?
10. Чому крива Філіпса переміщується?
11. У якому часовому періоді існує вибір між інфляцією та безробіттям?
12. Які причини розвитку гіперінфляції в Україні у 1993 р.?

Тема 9. МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА

1. Процес створення банківських депозитів. Модель пропозиції грошей:
  - а) комерційна банки і їхні функції. Часткове резервування депозитів;
  - б) баланс комерційного банку. Активи і пасиви банку;
  - в) надлишкові резерви. Пропозиція грошей за часткового резервування депозитів;
  - г) простий депозитний мультиплікатор;
  - д) мультиплікатор грошової бази. Модель пропозиції грошей.
2. Знаряддя, завдання та види монетарної політики:
  - а) центральний банк, його активи і пасиви;
  - б) знаряддя монетарної політики;
  - в) основні цілі монетарної політики, її проміжні і поточні завдання;
  - г) види монетарної політики. Політика „дорогих” і „дешевих” грошей.
3. Передавальний механізм та ефективність монетарної політики:
  - а) передавальний механізм монетарної політики;
  - б) ефективність монетарної політики. Незалежність центрального банку;
  - в) монетарна політика в Україні.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С.366-401.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С.306-326.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник /За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – С.623-687.
4. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наукова редакція перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997. – С. 342-390.

Основні поняття і терміни

активи банку	незалежність центрального банку
баланс банку	норма резервування
грошова база	облікова ставка
коефіцієнт депонування грошей	обов'язкові резерви
коефіцієнт фактичного резервування депозитів	операції на відкритому ринку
комерційні банки	пасиви банку
мультиплікатор грошової бази, або повний грошовий мультиплікатор	простий депозитний мультиплікатор
надлишкові резерви	фактичні резерви
	часткове резервування депозитів
	чекові вклади

Українсько-англійський словник ужитих термінів

закони проти лихварства – usury laws	позичковий потенціал банківської системи – lending potential of the banking system
законний платіжний засіб – legal tender	політика „дешевих грошей” – easy money policy
коефіцієнт депонування грошей – currency-deposit ratio	політика „дорогих грошей” – tight money policy
Комітет відкритого ринку - Open Market Committee	Рада керуючих – Board of Governors
кредитор останньої надії – lender of last resort	резерви банків – bank reserves
монетаризм – monetarism	резервна валюта – reserve currency
монетарне, або грошове, правило – monetary rule	система комерційних банків – commercial banking system
норма резервування – reserve ratio	стимулювальна монетарна політика –

облікова (дисконтна) ставка – discount rate

обов'язкові резерви – legal reserves

операції на відкритому ринку – open market operations

пасиви (зобов'язання) – liability

передавальний грошовий механізм – monetary transmission mechanism

expansionary monetary policy

строковий вклад – time deposit

Федеральна резервна система – Federal Reserve System (The Fed)

часткове резервування – frictional reserve banking

Контрольні запитання і завдання

1. Що розуміють під частковим резервуванням депозитів?
2. Які основні статті активів та пасивів комерційного банку?
3. Яким чином комерційні банки можуть створювати гроші у національній економіці?
4. Що розуміють під надлишковими резервами?
5. Які основні функції виконує центральний банк країни?
6. Чому центральний банк не в змозі одночасно стабілізувати процентні ставки і пропозицію грошей у національній економіці?
7. Як змінюється грошова база і пропозиція грошей, якщо центральний банк підвищує облікову ставку?
8. Які основні ланки містить передавальний механізм монетарної політики?
9. Чому дорівнює максимально можливе збільшення суми банківських депозитів?
10. Чи зменшення коефіцієнта депонування грошей зменшує пропозицію грошей?
11. Чи створення грошей банківською системою збільшує багатство суспільства?
12. З якими перешкодами стикається центральний банк у проведенні монетарної політики, які зменшують її результативність?

Тема 10. ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА. ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ І ДЕРЖАВНИЙ БОРГ

1. Суть, види та знаряддя фіскальної політики:
  - а) суть та знаряддя фіскальної політики;
  - б) дискреційна фіскальна політика;

- в) недискреційна фіскальна політика. Автоматичні стабілізатори. Ефект витіснення;
- г) фіскальна політика в Україні.

2. Дефіцит бюджету і державний борг:

- а) суть та види державного боргу і дефіциту бюджету. Структурний і циклічний дефіцит бюджету;
- б) вплив дефіциту бюджету і державного боргу на національну економіку. Тягар боргу;
- в) зовнішня заборгованість та її причини. Методи зменшення зовнішньої заборгованості країни.

3. Дискусія щодо макроекономічної політики:

- а) яка економічна політика ефективна – активна чи пасивна;
- б) дискреційна економічна політика і правила;
- в) правила проведення монетарної і фіскальної політики.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С.402-434; 525-533.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С.327-350.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2004. – С.689-745.
4. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наукова редакція перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997. – С. 290-312; 451-468.

Основні поняття і терміни

„вмонтований стабілізатор”	монетизація дефіциту
адміністративний період	непослідовність політики
активна економічна політика	пасивна економічна політика
внутрішній борг	правила монетарної політики
внутрішній лаг	правила фіскальної політики
державний борг	реструктуризація боргу

державні видатки
дискреційна фіскальна політика
ефект витіснення
зовнішній лаг
капіталізація боргу
конверсія боргу
концепція функціональних фінансів
криза зовнішньої заборгованості

структурний дефіцит
усвідомлюваний період
фактичний дефіцит бюджету
фіскальна політика
циклічний дефіцит
циклічно збалансований бюджет
щорічно збалансований бюджет

Українсько-англійський словник ужитих термінів

автоматичний вмонтований стабілізатор – automatic stabilizer	середня ставка оподаткування – average tax rate
бюджет повної зайнятості – full- employment budget	стимулювальна фіскальна політика – expansionary fiscal policy
бюджетний надлишок – budget surplus	стримувальна політика (фіскальна чи монетарна) – contractionary policy
вмонтована стабільність – built-in stability	структурний дефіцит – structural deficit
державні надходження (доходи) – government revenues	теорія адаптивних сподівань – adaptive expectations theory
дискреційна фіскальна політика – discretionary fiscal policy	теорія раціональних сподівань – rational expectations theory
ефект витіснення – crowding out effect	тягар боргу – burden of debt
зовнішній борг – external debt	уникнення податків – tax evasion
надлишкові резерви – excess reserves	фактичний бюджет – actual budget
недискреційна фіскальна політика – non-discretionary fiscal policy	фінансовий рік – financial year
нейтральність грошей – neutrality of money	фінансові потоки – financial flows
правило розумного підходу (принцип причини) – rule of reasons	фіскальна політика – fiscal policy
принцип платоспроможності – ability-to- pay principle	циклічний дефіцит – cyclical deficit
раціональна поведінка – rational behavior	циклічно збалансований бюджет – cyclically balanced budget
рестрикційна (стримувальна) фіскальна політика – contractionary fiscal policy	щорічно збалансований бюджет – annually balanced budget
рефінансування державного боргу – refinancing the public debt	

Контрольні запитання і завдання

1. Як називають додаткову емісію грошей для збалансування дефіцитного державного бюджету?
2. До яких варіантів фіскальної політики уряд може вдатися для подолання значної інфляції попиту?
3. Як може уряд фінансувати дефіцит державного бюджету?
4. Які основні причини виникнення кризи зовнішньої заборгованості?
5. Що розуміють під первинним дефіцитом державного бюджету?
6. Що розуміють під внутрішніми і зовнішніми лагами?
7. Для якої макроекономічної політики – фіскальної чи монетарної – характерні триваліші внутрішні лаги і для якої – зовнішні? Чому?
8. У чому полягає суть критики Лукасом певних макроекономічних поглядів?
9. Чому вимога постійної збалансованості державного бюджету є надмірно жорстким правилом для проведення фіскальної політики?
10. Чи збільшує інфляція реальну вартість номінального державного боргу?
11. Чи може державний борг спричинити банкрутство держави?
12. Які основні способи полегшення зовнішньої заборгованості країни за сучасних умов?

Тема 11. ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА

1. Вигоди від зовнішньої торгівлі та розподіл доходів від неї між торговельними партнерами:
  - а) зовнішня торгівля, її чинники і показники;
  - б) рівноважний рівень світових цін;
  - в) вигоди і втрати від зовнішньої торгівлі для країни-експортера і країни-імпортера;
  - г) розподіл доходів від зовнішньої торгівлі між торговельними партнерами;
  - д) теореми Столпера-Семюелсона і Рибчинського.
2. Зовнішньоторговельна політика. Економічні наслідки запровадження мита:
  - а) види та інструментарій зовнішньоторговельної політики;
  - б) класифікація мита за його економічними функціями;
  - в) вигоди і втрати основних економічних суб'єктів від увізного мита;
  - г) основні наслідки запровадження вивізного мита для економічних суб'єктів.

3. Економічні наслідки запровадження квоти. Зростання міжнародної торгівлі:

- а) вплив імпорتنих квот на економічних суб'єктів та національну економіку;
- б) аргументи на користь протекціонізму та проти нього;
- в) основні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі у другій половині ХХ ст.- на початку ХХІ ст.

Література

1. Панчишин Степан. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2002. – С.451-473.
2. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка / За ред. З. Ватаманюка і С.Панчишина. – К.: Альтернативи, 2003. – С.362-374.
3. Макконнелл Кемпбел Р., Брю Стенлі Л. Макроекономіка / Наукова редакція перекладу Тяня Панчишина. – Львів: Просвіта, 1997. – С. 507-525.

Основні поняття і терміни

вивізне мито	крива попиту на імпорт
вигоди від зовнішньої торгівлі	крива пропозиції експорту
гранична схильність до імпорту	лібералізація торгівлі
демпінг	немитні бар'єри
захисне мито	правило розподілу вигід
зовнішня торгівля	протекціонізм
квота	світова ціна
компенсаційне мито	фіскальне мито

Українсько-англійський словник ужитих термінів

велика сімка – G-7 Nations	капіталомісткі товари – capital-intensive commodities
відплив капіталу – capital outflow	контроль за експортом – exports control
відсутність мобільності – immobility	менш розвинуті країни – less developed countries
втеча капіталу – capital flight	новий міжнародний порядок – new global
гранична схильність до імпорту – marginal propensity to import	

добровільне обмеження експорту – voluntary export restriction	compact
експортна (зовнішня) орієнтація – outward orientation	регулювання зовнішньої торгівлі – trade control
заміщення імпорту – import substitution	стратегічна зовнішньоторговельна політика – strategic trade policy
зовнішньоекономічна війна – trade war	субсидування експорту – export subsidies
зовнішньоторговельний надлишок – trade surplus	умови торгівлі – term of trade фіскальне мито – reserve tariff

Контрольні запитання і завдання

1. Які основні вигоди від зовнішньої торгівлі для країни-експортера і для країни-імпортера?
2. Які втрати від зовнішньої торгівлі для країни-експортера і для країни-імпортера?
3. Який критерій розподілу доходів від зовнішньої торгівлі між торговельними партнерами?
4. Що характеризує відношення експортних цін країни до її імпортних цін?
5. Чи збільшує імпорт сукупний попит у країні?
6. Який інструмент зовнішньоторговельної політики спрацьовує сильніше – мито чи квота?
7. Які основні аргументи на користь протекціонізму та проти нього?
8. Хто з основних економічних суб'єктів країни несе втрати від запровадження вивізного мита на певний продукт?
9. Хто з основних економічних суб'єктів країни несе втрати від запровадження ввізного мита на певний продукт?
10. Що показує крива пропозиції експорту?
11. Що показує крива попиту на імпорт?
12. Які основні тенденції простежуються у розвитку зовнішньої торгівлі у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.?